

Konferenca med Hitlerjem in predstavniki Anglije končana

Simon bo predložil zahteve Nemčije Franciji in Italiji na posebnem sestanku, ki se odpre v prihodnjem mesecu v Stresi. Hitler hoče dovolj močno armado, da bo lahko protektirala meje Nemčije.—Francija odredila embargo na izvoz vojnega materiala, kar pomeni prelom normalnih trgovinskih odnosov med njo in Nemčijo.—Litvinsko vojno sodišče obsodilo v smrtni trest štiri nacistične zarotnike

Berlin, 27. marca. — Angleško-nemški razgovori o oborožitvi Nemčije, katero je Hitler odredil in s tem kršil določbe versajske pogodbe, so bili sinoči zaključeni. John Simon, angleški finančni minister, se bo danes vrnil domov, Anthony Eden, lord kraljevih pečatnikov, pa je sinoči odšel v Moskvo, kjer bo razpravljal o evropski situaciji s sovjetsko vlado. Spotoma se bo Eden oglašil tudi v Varšavi in Pragi.

Edini rezultat berlinskih razgovorov je bil ta, da bo Simon na konferenci bivših zaveznikov — Anglije, Francije in Italije — predložil zahteve Nemčije in pojasnil njeno stališče v zadevi oborožitve. Ta konferenca se bo odprla 11. aprila v Stresi, Italiji.

Da li bo Simon zastopal Nemčijo na tem sestanku kot njen pravi svetovalec, še ni gotovo. Znano je le, da ima Nemčija v Angliji dobrega prijatelja, ki bo skušal opravičiti njeno stališče.

Po končani berlinski konferenci je bil objavljen komuniké, ki ne pove dosti. Govori le, da je bil cilj razgovorov konsolidacija evropskega mira, kar naj bi se doseglo s pomočjo mednarodne operacije; v tem oziru je bil napravljen znaten napredek.

Na večerinskih diskuzijah se je predlagalo predložiti varnostni akt za vzhodno Evropo, ki ga zahteva Francija in sovjetska Rusija. Hitler je odločno izjavil, da Nemčija ne bo podpisala takega pakta pod nobenim pogojem, pripravljen pa je odobriti dvostranske pogodbe, ki naj bi zagotovile mir v vzhodni Evropi.

Hitler in njegovi militaristični izvedenci so predložili predstavnikom Anglije detaljne številke o oborožitvi sili sosednjih držav — Francije, Rusije, Poljske in Čehoslovaške, da dokazujejo, da Nemčija potrebuje najmanj 36 vojaških divizij za obrambo svoje meje. Hitler je poudaril, da bo Nemčija reducirala vse vrste oborožene sile, a ne bodo druge velesile storile isto. Simon je nato pozval Hitlerja, naj sestavi podoben načrt, ki bo vključeval njegove propozicije, da ga predloži na konferenci v Stresi.

Pariz, 27. marca. — Francoski kabinet je na večerinski seji odredil embargo na izvoz vojnega materiala. Odredba je značilen dokaz vojne psihologije, ki je zajela Evropo, ko je Hitlerjeva Nemčija raztrgala versajsko pogodbo. Francija hoče na vsak način preprečiti Nemčiji gramadni vojnega materiala. Lista strovin, ki so vključene v embargo, ni bila objavljena, toda omenjen je bil bombaž, magnezija in les, ki se ga potrebuje za puške, vojni izdelki in industrijski alkohol, ki se rabi pri izdelovanju smotnika. Embargo pomeni prelom normalnih trgovinskih odnosov med Francijo in Nemčijo.

Camille Planche, socialistični poslanec, je včeraj predlagal vladi preiskavo trgovine z municijo in orožjem in s tem izzval premierja Plandinu. Premier je tvegati življenje svoje vlade, ko se je izrekel proti predlogu. Iz zadeve je namreč narediti vprašanje zaupnice po razpisu s 274 proti 210 glasovom. Plandin je pojavil, da nasprotuje preiskavi, ker bi lahko dala

važne informacije potencialnim sovražnikom Francije in s tem napravila veliko škodo njeni obrambi.

Drugi znak vojne napetosti je bil predlog v parlamentu, da se špione kaznuje s smrtjo namesto s petletnim zaporom, ki je najvišja kazen za tak zločin v mirnem času.

Kaunas, Litvinska, 27. marca. Tukajšnje vojno sodišče, ki je vodilo obravnavo proti 126 hitlerjevcem, ki so bili obtoženi, da so skovali zaroto, da pride Memel pod kontrolo Nemčije, je štiri zarotnike obsodilo v smrt.

Ewald Boll, eden od obsojencev, je priznal, da je bil član grupe, ki je umorila memelskega policijskega uradnika Geo. Jesuttisa, katerega je osumila, da je nameraval razkriti tajnosti nacističnih prevratnih aktivnosti. Ostali trije obsojenci — Walter Preiss, Heinrich Wannagat in Emil Lepa niso mogli dokazati svoje nedolžnosti. Vsi bodo ustreljeni, ako jih ne bo predsednik Antanas Smetona pomilostil in v tem slučaju bodo poslani v dosmrtno ječo.

Dr. Ernest Neumann, vodja ljudske socialistične stranke, je bil obsojen na dvanajst let zapor in vlada bo konfiscirala njegovo imetje. Duhovnik Barton Theodore von Sass, vodja krščanskih socialcev, je dobil deset let zapor in baron von der Ropp tudi deset let. Krajevni voditelji Sassove grupe so bili obsojeni na osem let zaporov vsak, voditelji Neumannove pa na deset let vsak. 45 obtožencev je bilo oproščeno, ostali pa so prejele nizke kazni.

Washington, D. C. — Amendement zvezne ustave za prepoved meznega otroškega dela je bil letos spet na ratifikaciji v državnih zbornicah in samo štiri zbornice so ga odobrile, 16 zbornic pa ga je odklonilo. Najnovejšje glasovanje o tem amendementu je bilo v Connecticutu in bil je zavrnjen.

Amendement za odpravo otroškega meznega dela roma od zbornice do zbornice po državah že enajst let. Doslej ga je ratificiralo 24 držav — med temi je tudi Illinois — in manjka še 12 držav, da postane del ustave.

Miss Katharine Lenroot, šef federalnega otroškega biroja, je rekla te dni, da bo treba še dve leti za ratifikacijo; na drugi strani pravijo nasprotniki, da je amendement zdaj "mrtev" in sploh ne pride več na glasovanje po zbornicah.

Lansko leto je predsednik Roosevelt apeliral na vse državne zbornice, naj ratificirajo ta amendement, da bo mezdno delo otrok čim prej ustavno zabranjeno. Nič ni pomagalo. Tu je dokaz, kako močna in trmoglavna je opozicija, ki je proti odpravi otroškega dela pod besedno pretvezo, da bi potem "starši izgubili kontrolo nad svojimi otroki". Otroško mezdno delo je sicer začasno zabranjeno po zakonu NIRA, toda delodajalci sistematično kršijo ta zakon na debelo.

Domače vesti

Nov grob v Penni

Braddock, Pa. — Naglo je umrl Louis Volk, star 54 let in doma iz Rumene vasi pri Novem mestu. Zadel ga je srčna kap. Tu zapuša sina, dve hčeri in neke v New Yorku brata, v starem kraju pa dva brata in štiri sestre. Bil je član SNPJ.

Požar v starem kraju

Richfield Springs, N. Y. — Andro Klun, član društva 593 SNPJ, je prejel žalostno vest, da je 2. februarja t. l. v vasi Brece pri Ilirski Bistrici zgorela njegova rojstna hiša. Ob enajstih ponoči je začelo goreti pri gornjem Jernaku, nato se je vžgalo še pri spodnjem Jernaku, pri Klunovih in Stalonu, ta ko da so vsi štirje posestniki pogoreli. Ker je močno pihaval veter, se je požar naglo razširil in z veliko težavo so komaj rešili živino iz hlevov.

Nov grob v starem kraju

Verona, Pa. — Zora Dovgan, članica SNPJ in zvesta naročnica Prosvete, je prejela žalostno vest, da je v Slemenu pri Skradu 21. februarja umrl njen ljubljani oče Ivan Delač v starosti 76 let in železničar v pokopu. Ta vest je Zoro Dovganovo toliko bolj potrla, ker je komaj pred dvema mesecema izgubila svojega moža, očeta štirih otrok. Pokojni Delač zapuša v Ameriki tri omožene hčere, v starem kraju pa ženo, tri oženjene sinove in eno omoženo hčer.

Šen en grob v Penni

Manor, Pa. — V bolnišnici je umrl Frank Demšar, star 48 let in doma iz Poljskega doline na Gorenjskem. Podlegel je operaciji na slepiču. Tu zapuša ženo in brata, v starem kraju pa drugega brata.

Delavci v Nemčiji ne smejo zahtevati višje plače!

Berlin, 27. marca. — Dr. Hjalmar Schacht, ekonomski diktator Nemčije, je včeraj posvaril več tisoč delavcev, ki zahtevajo povišek mezde, naj se čuvajo. Nemčija je danes v slabem gospodarskem položaju in kdor zahteva višjo plačo, je "slab državljan"...

Čevlarski magnatje beže iz Massachusettsa

Washington, D. C. — Senator D. I. Walsh je dejal, da so čevlarski magnatje premestili skoraj polovico tovarn iz Massachusettsa v druge države, zlasti na jug, kjer je še dosti pohlevnih delavcev. Walsh je označil to akcijo za beg pred organiziranim delavstvom.

ADF PROTI KONSKRIPCiji DELAVSTVA

Washington, D. C. — Ameriška delavska federacija je naznanila svojo opozicijo proti konskripciji industrijskih delavcev v vojnem času. Da bo vztrajala na tem stališču, je jasno povedal njen pravni reprezentant W. C. Hushing, ko je nastopil pred senatnim odsekom, ki preiskuje trgovino z municijo in orožjem.

"Industrijska konskripcija bi bila suženjstvo in bi rezultirala v uničenju morale ameriških delavcev," je dejal Hushing.

"Delavstvo prav gotovo ni želo dobička iz zadnje svetovne vojne, čeprav so bile zvišane mezde v nekaterih industrijah. Navijalci cen so imeli svoj dan, ker jim vlada ni stopila na prste in so nemoteno dražili življenjske potrebščine."

Hushing je povedal, zakaj Ameriška delavska federacija nasprotuje akciji Barneyja Barucha in drugih finančnikov in industrijskih magnatov, ki hočejo "zmrzni" cene ob začetku konflikta. To hočejo za to, da bi neovirano grmadi ogromne profite, delavci pa bi morali garati za nizke mezde.

Justični department odredil prosekucijo

Washington, D. C. — Zvezni justični department je odredil prosekucijo Carl Pick Co., ki ima svoje tovarne v South Bendu, Wis. in izdeluje avtomobilske pritlikline. Ta firma je bila obtožena kršenja točke 7A zakona obnove, ki garantira delavcem pravico organiziranja in kolektivnega pogajanja po zastopnikih, ki jih sami izvolijo. Družba je nedavno odslovila večje število delavcev zaradi unijskih aktivnosti. To je prva akcija, katero je odredil justični department proti družbi zaradi kršenja točke 7A, odkar je zakon obnove stopil v veljavo.

Federalni delavski odbor je te dni podal važen odlok, v katerem pravi, da obveznost delodajalca glede kolektivnega pogajanja ne preneha, kadar njegovi delavci zastavkajo.

Hitler ponudil pomoč Abesiniji?

London, 27. marca. — Iz zanesljivih virov se poroča, da je Hitler ponudil Abesiniji skupno nemških vojaških ekspertov, ki naj pomagajo pri organiziranju abesinske armade. Ni pa znano, če je abesinska vlada sprejela ponudbo.

Licenca za pivo v Californiji

Sacramento, Calif. — Najnovejša ideja za vir novih davkov v Californiji je, da se obdavčijo vse one osebe, ki pijejo opojne pijače. Vsakdo, ki bo smel piti "postavno", bo moral plačati dolar na leto za pivsko licenco.

OPOZICIJA PROTI WAGNERJEVEMU NAČRTU

Kljub temu je mogoče, da bo sprejet

ROOSEVELTOVI KOMPROMISI

Washington, D. C. — (FP) — Zveza ameriških tovarnarjev in druge organizacije velebiznisa vodijo veliko ofenzivo proti Wagnerjevemu načrtu, ki določa odpravo kompanijskih unijs. Gotovo je tudi to, da ga Roosevelt ne bo podpisal, ako ne bo načrt temeljito revidiran, ker se boji zameriti pri industrijskih magnatih. Nasprotno pa je tudi gotovo, da bo moral kongres sprejeti zakonodajo, ki naj bi preprečila stavke in spore v industriji, kajti oblast federalnega delavskega odbora poteče v prihodnjem juniju, ako ne bo medtem obnovljena zaeno z zakonom obnove.

Ameriška delavska federacija posveča veliko pozornost kompromisom, katere bo Rooseveltova administracija nedvomno zahtevala na konferencah, na katerih se bo razpravljalo o Wagnerjevemu osnutku. Roosevelt je že pokazal, da hoče imeti federalni delavski odbor na udi in je za restrikcijo njegove avtoritete. Znamenja kažejo, da Wagnerjev načrt ne bo sprejet v sedanjih obliki, toda nihče ne ve, kaj prinese bodočnost.

Republikanci in demokratje v kongresu so razdeljeni. Ustanavljajo se bloki, ki so precej učinkovite organizacijske tvorbe. Novi liberalni blok, ki mu načeljuje kongresnik Kvale, farmer-laborit iz Minnesote, kaže, da stara garda med republikanci in demokrati izgublja vpliv, ker nima pojma o praktični zakonodaji. Poleg farmer-laboritov in progresivcev so v novem bloku tudi demokratje in republikanci, ki se ne strinjajo za nazadnjačje v svojih strankah.

Predsednik nižje zbornice Byrns je že naznanil disciplinarno akcijo proti članom liberalnega bloka, ki hočejo organizirati tretjo stranko. Toda člani bloka niso vznemirjeni, čeprav zamikajo, da je njih cilj organiziranje tretje stranke. Na steni vidijo znamenja, da je prišel čas za ustanovitev nove politične stranke, ki ne bo orodje v rokah sedanjih gospodarjev Amerike, kateri so odgovorni za krizo, v kateri stoka dežela že nad pet let.

Družba izkazuje veličansko porast profitov

Chicago. — Montgomery, Ward & Co., velika firma, ki razpošilja blago po pošti, je pravkar objavila poročilo, v katerem je rečeno, da je preteklo leto povečala profite za 400 odstotkov v primeri z l. 1933.

NOV "ŠKANDAL" RAZBURJA ANGLIJO

London, 27. marca. — Odkritje novega škandala v zvezi s srebrnim jubilejem kralja Jurija je dobilo včeraj odmev v parlamentu.

Prišlo je namreč na dan, da so tujezemci poplaviili Anglijo z medaljami, ki nosijo lik kralja in kraljice in kateri ni baš prikupen. Teh medalj in drugih ne vrednih spominkov na kraljev jubilej je prišlo iz drugih držav več ton in s tem so bili oškodovani angleški tovarnarji, ki bi se morali prvi okoristiti s patriotičnimi proslavami.

Medalje prihajajo iz Čehoslovačije, Nemčije in drugih držav in so cenejše ko one, ki jih izdelujejo v Angliji. Japonska pošilja britske zastave, katere bodo vihteli šolski otroci, ko se bo stala kralj in kraljica vozila po londonskih ulicah v prihodnjem maju.

Najslabše pa je to, ker parlament ne more zajeti te poplave. Walter Runciman, predsednik trgovske zbornice, je v parlamentu priznal, da ni nobene avtoritete, ki bi preprečila uvoz teh medalj v Anglijo. Prebivalstvo bo moralo samo izbirati med domačim in tujim blagom, kar bo precej težavna naloga.

Vlada bo skrbela za Dionnovo družino

Toronto, Ont., Kanada. — Vlada kanadske province Ontario je sklenila, da prevzame materialno skrb za ostalo Dionnovo družino poleg petork. Oče in mati petork bosta prejela redno mesečno vsoto od vlade. Nadalje bo vlada na svoje stroške šolala ostale Dionnove otroke. Ta sklep je bil storjen, da ne bosta oče in mati petork predmet izkoriščanja po ameriških gledaliških požeruhih.

Mussolini spet dregnil v Abesinijo

Rim, 27. marca. — "La Tribuna" obtožuje Abesinijo, da si je prilastila 175 štirjaških milj ozemlja, ki pripada italijanski koloniji Eritreji. Na tem ozemlju je 30 vasi, ki štejejo skupno 3000 prebivalcev.

'Kingfish' ima \$25,000 na leto

Njegova senatorska plača je "samo" \$9000

Washington, D. C., 37. marca. — Senator Huey Long "Kingfish", ki agitira za razdelitev ameriškega bogastva, je imel lamsko leto \$25,000 dohodkov. To je povedal sam v senatni zbornici med debato o odpravi "pink slipa" (objava dohodninskega davka za vsako osebo). Long je pobijal predlog za odpravo "pink slipa" in dejal, da kdor poštno služi svoj denar, se mu ni treba sramovati, če ves svet izve, koliko ima dohodkov in koliko je plačal davka od dohodkov.

Senator Tydings je vprašal Longa: "Letna senatorska plača je samo \$9000, kje si torej dobil ostalih \$16,000?"

"To vsoto so mi plačali ljudje, ki nimajo toliko pameti ko jaz pa so me najeli za svojega odvetnika", je odgovoril Long.

"In kaj si naredil s tem denarjem?" je bilo nadaljnje vprašanje.

"Zapravl sem ga za godbo, footballske igre in pijačo za svoje prijatelje!"

Stavka gradbenih delavcev

Worcester, Mass. — Nad sto zidarjev, tesarjev in drugih stavbnih delavcev, ki so bili uposleni pri gradnji nove bolnišnice, je zastavkalo, da izvolijo zvišanje mezde za deset odstotkov.

EVROPA SE OBOROŽUJE ZA NOVO KLANJE

Francija išče zaslonbe v sovjetski Rusiji

ANTISOVJETSKI BLOK

New York. — (FP) — Nova svetovna vojna je neizogibna. Predno bo zatonilo l. 1935 bo imela Evropa deset milijonov mož pod orožjem. To je mnenje nepristranskih opazovalcev, ki motre militaristični razvoj v Evropi.

Deklaracija Nemčije, da bo povečala svojo oboroženo silo za pol milijona mož, in v tem ni vključena njena pomorska in letalska sila, ne bi smela presenetiti nikogar. To se je moralo zgoditi kot logična posledica nacistične kampanje, katere cilj je kontinentalna ekspanzija. Kmalu potem, ko je Nemčija dobila posojilo 800,000,000 mark od Henrija Deteringa, mednarodnega oljnega magnata, je Hitler odredil obvezno vojaško službo in s tem raztrgal versajsko pogodbo.

Francija se prav dobro zaveda, da bo Nemčija v prihodnjih dveh letih zgradila vojno mašino, ki bo nadkriljevala njeno. Vprašanje je ali bo Francija napadla Nemčijo sedaj, ko je slednja še primeroma šibka, ali bo čakala, da Nemčija pojma svojo oboroženo silo in potem izklopi konflikt, ki je lahko usoden za Francijo.

Anglija igra precej čudno vlogo v obstoječi situaciji. Izgleda, da celo podpira Nemčijo in ji daje poguma, da poveča armado na 6,000,000 mož v prihodnjih dveh letih. Znano je tudi, da Nemčija lahko računa na pomoč Poljske in Ogrske, kakor tudi, da se Rumunija ne bo pridružila Franciji, ker Henri Detering hoče, da ostane Rumunija nevtralna.

Francoski zunanji minister Laval bo v kratkem obiskal Moskvo. Cilj njegovega obiska je sklenitev francosko-sovjetske militaristične zveze. Nobenega dvoma ni več, da se kuje anti-sovjetski blok in da ima Nemčija skomine po ozemlju na vzhodu. Rusija ne mara vojne in to kažejo izjave njenih voditeljev. O navedi, da ne bi pridobila ničesar z napadalnim činom.

Skoro gotovo je, da bo Nemčija izvršila čine, s katerimi bo provocirala sosedne države. V o jo sili resna ekonomska situacija. Iz tega razloga je brezplodno vsako upanje da je mogoče preprečiti novo svetovno vojno.

Naval na republikance na Irskem

Dublin, 27. marca. — Vlada Svobodne irske države je včeraj ostro nastopila proti republikanskim organizacijam. Policija je navela v privatne hiše in aretirala čez 70 voditeljev republikanske armade. Voditelji so pred nekaj dnevi zapretili, da bo republikanska armada začela tiliti avtobusne in tramvajske stavarje v Dublinu. Po mnenju vlade bi to provociralo civilno vojno na Irskem. Vladni listi pišejo, da je irska republikanska armada danes pod kontrolo komunistov. Vsi vodilni irski komunisti so bili aretirani.

Japonska formalno zunaj Lige narodov

Zeneva, 27. marca. — Danes sta potekli dve leti, odkar je Japonska naznanila tajništvo Lige narodov svoj izstop iz Lige. Po pravilih Lige je izstop zdaj v moči in Japonska je prenehala biti članica Lige narodov. Povod za izstop Japonske, ki je bila članica 15 let, je bilo kritično stališče Lige napram Japonski zaradi njene okupacije Mandžurije.

Protestne demonstracije newyorških delavcev pred uradom kubanskega konzulata.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodna in za Zdravstveno druzbo (izven Chigago) in Kanada \$6.00 na leto, \$3.00 na pol leta, \$1.50 na četrt leta; za Chigago in Kanada \$7.50 na leto, \$4.50 na pol leta, \$2.25 na četrt leta; za Ameriko \$5.00.

Subskripcije, razen za Zdravstveno druzbo (Chigago) in Kanada, \$6.00 na leto, Chigago in Kanada \$7.50 na leto, Ameriko \$5.00 na leto.

Cene glasilov po dogovoru. — Repetitivni dopisi in nenarodnih člankov se ne vračajo. Repetitivni dopisi in nenarodnih člankov, ki so bili objavljene, se ne vračajo. Repetitivni dopisi in nenarodnih člankov, ki so bili objavljene, se ne vračajo.

Advertising rates on agreement. — Manuscripts of communications and contributions, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse kar ima stik s svetom

PROSVETA

2637-49 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS.

138

Datum v objavi, na primer (Feb. 28, 1933), poleg vsakega besedila na naslovni strani, da vam je s tem datumom poteka naročena. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Holmesov "liberalizem"

Pred nekaj tedni je v Washingtonu umrl u-pokojeni federalni vrhovni sodnik Oliver Wendell Holmes. Ob tej priložnosti se je dnevno časopisje na dolgo in široko razpisalo o liberalnosti tega bivšega sodnika. Niso mogli prehladiti njegove naprednosti, svobodoljubnosti in celo radikalnosti v nekaterih ozirih.

S temi vstici namimamo namena, da bi omalovžili Holmesovo delo ali na kak način obsenčili njegov karakter. Moč je res imel liberalne nazore v mnogih stvareh, zlasti v socialnih in ekonomskih vprašanjih. Pri razsodbah federalnega vrhovnega sodišča, čigar član je bil 40 let, je bil dostikrat v manjšini in takrat je spisal odlok manjšine, v katerem je pobijal okostenele nazore svojih burbonskih kolegov. Ustavu je smatral za živ dokument, ne pa za jeklen jopič. Bil je disident med disidenti — razen v dobi svetovne vojne.

In to je, kar bi radi približali s temi vsticami — njegov rekord iz časa svetovne vojne in po-vojne historije.

Takrat je bil tudi sodnik Holmes med onimi, ki so tulili z "endolarkimi patrioti" vred in neusmiljeno pogazili vsak kritični glas. On je bil tisti, ki je spisal odlok vrhovnega sodišča v famoznem Debsovem slučaju in je pomagal križati tega največjega človekoljuba, največjega sovražnika bratormorega klanja ter izkoriščanja človeka po človeku.

Holmesov odlok je poslal Debsa v ječo za deset let zaradi protivojnega govora v Cantonu, Ohio; Holmes je razkosal znameniti Debsov govor in iz njega izluščil citate, s katerimi je označil Debsa za "nevarno osebo", ki ne spada drugam ko v ječo. V svojem argumentu se je sodnik poslužil tudi nekega drugega Debsovega govora, v katerem je Debs komentiral ob-sodbo Rose Pastor Stokesove zaradi njene opozicije proti vojni.

Slično stališče je Holmes zavzel v slučaju nekega socialista v Pennsylvaniji, ki je prišel pred zvezni tribunal z apelo proti strogi obsodbi, ker je nasprotoval vojni. Holmes je bil tisti, ki je formuliral teorijo, da veljajo ustavne garancije z ozirom na civilne svobodščine le v mirnem času, dočim ima ob času vojne vlada — zadnje besedo. Na podlagi te teorije je naj-vijše sodišče kasneje — v lanskem letu — zaključilo, da ima ameriška vlada v vojnem času pravico, da zahteva življenje slehernega državljana, kar pomeni popolno podrejenost brez ozi- ra na ustavne garancije. To je fašistični princip: "totalitarske" države, v kateri namen po-svečuje sredstva — tudi najpodlejšja sredstva.

"Med vodo in vragom"

Kadar mora Američan izbirati med dvema stiskama, pravi, da "stoji med vodo in vragom" — ali "skočiti v vodo in utoniti ali se prepustiti vragu."

V takem položaju se zljah nahaja Roose-veltova vlada, ko se mora odločiti za inflacijo ali nadaljnja posojila od privatnih bankirjev. Oboje je nevarno — oboje je sčasoma zadavi, ampak drugega izhoda nečemo videti.

Inflacija pomeni, da bo denar zanič, cene na-rastejo v neskončnost in v upnikom propadajo vsa posojila. Izposojevanje od bankirjev pa pomeni ogromne obresti in prej ali slej mora priti čas, ko vlada ne bo več imela kredita in tedaj mora priti inflacija.

Inflacijo zahtevajo razni ekonomski padarji, ki "ozdravljajo" kapitalizem z ene strani; iz-posojevanje bankirjev zahtevajo drugi vrste padarji, ki "ozdravijo" kapitalizem z druge strani.

Naj vzamejo prvo ali drugo — katastrofa za privatni kapitalizem pride vreden. Roosevelt se še drži "srednje poti" — malo inflacije in malo izposojevanja; misleč, da se na ta način izmaže, a ne bo šlo. Na koncu je polem.

Zakaj ta mučna pot odhranjanja počuma? Ce-mu ne priznajo dejstva, da je privatni kapita-lizem zapisan polomu?

Zavedni delavci so proti inflaciji in proti za-dolžitvi. Ne vode ne vruga ni za njih! Obnova starega reda na kakršnekoli način je sleparija. Zavedni delavci so za odpravo profitnega siste-ma! To je edina pomoč, ki za vselej odpravi krizo. Produkcija potrebščin naj se vrši samo za rabo in ne več za profit!

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke

Dnevne beležke

Milwaukee, Wis. — Dopisi v naših časopisih so koristni in tudi odgovarjajo potrebni dokler se drže dopisniki gotovih pravil, pravil, katere pa uredniki najbrž iz "strahu pred zamero" premalo poudarjajo. Če dopisnik poroča o delovnih, društvenih ali političnih razmerah naselbine, ali okolice, kjer živi, če kritizira gotove razmere in izraža svoje mišljenje kot delavec, če stori to, se drži mej, katere so do-ločene za take dopise in vrši s tem koristno delo za naselbino, za časopis, v gotovi meji pa tudi za čitatelje v splošnem.

S tem ni rečeno, da dopisniki ne bi smeli izražati svojega mišljenja glede globokejših javnih vprašanj, posebno če posedujejo take zmožnosti, toda vedno mora pri takem izražanju veljati pravilo, da izraža dopisnik samo svoje osebno mnenje in prepu- sti uredniku pisanje člankov.

Sicer moramo z veseljem pri-znati, da je tista navadna kle-petavost, s katero so se nekdanji odlikovali mnogi dopisniki, izginila že skoro popolnoma iz Pro-svete kakor tudi iz Proletarca, toda v posameznih slučajih pa se še pripeti tako zlorabljenje prostora v naših časopisih, ki pomeni obenem mučenje uredni-kov, kakor tudi razumnih čita-teljev.

Kdor piše dopis, se mora a-predvsem zavedati, da pride ta-ko štivo pred oči različnih lju-di, med katerimi je mnogo ta-kih, ki ne morejo prebravljati ne-slanosti in kvasenja. Zato je po-trebno predvsem, da bi dopisnik zavzame, predno začne pisati, da bo pisal nekaj, kar vsebuje za-mirno štivo ne samo za njega ali ožji krog njegovih prijateljev, temveč za vse čitatelje v sploš-nem — torej, za delavstvo, za ljudstvo kot celota.

Ce kateri izmed dopisnikov ču-ti potrebo, da razpravlja o va-žnih političnih, kulturnih ali go-spodarskih vprašanjih, naj stori to s stališča opazujočega člo-veka-delavca, kateri potem iz-raža svoje mnenje v dopisu. To je koristno, ker nudi drugim po-gled v duševnost našega ljud-stva, v njih mišljenje in čustvo-vanje, toda pri tem nikakor ne sme kreniti v "filozofiranje" in kazati svojo modrost potom do-logovskih "razprav", ki so mu-čne za vsakega mislečega čitate-lja.

Med dopise tudi me spadajo takozvane "povesti" ali življen-ski dogodki. Kdor nima zmož-nosti, da bi napisal nekaj, kar bi urednik lahko uvrstil med o-stalo zabavno ali podučno štivo, naj opusti take polizuse.

Pred nekaj tedni je bil v Pro-sveti pribečen dopis, ki se je u-kvarjal z vprašanjem, kakor bo-to delavci prevzeli tovarne in jih obratovali na zadrudni podla-gi. Drugič zopet o delovanju so-cialističnega poslanca v Madiso-nu glede dalekosežnega postav-nega načrta za obratovanje in-dustrij potom države, toda vse to je bilo nejasno, napačno opi-sano; stvar je spadala v ured-niško kolono ali pa v poročilo iz-vežbanega poročevalca, ki bi bil zmožen podati jasno sliko.

Zadnja seja socialističnega kluba je bila takozvana "odprta seja", katere se je udeležilo le-po številu sodelavcev. Soderug Slutkin je svojo temo: "Zakaj se morajo delavci organizirati", prav izvrstno utemeljil. Po go-voru se je razvila živahna dis-kuzija. Prihodnja "odprta" ali javna seja se bo vršila v četrtek večer 28. marca v istih prostori-h. Pri tej priložnosti bo nastopil kot govornik znani stari soderug Karl Minkley; tema njegovega govora: "Poležaj v Nemčiji prej in sedaj". Minkley, ki se je rodil in je bil vzgojen v Evropi (delo-ma v Nemčiji), je imel o tem predmetu zadnje mesece že več zelo zanimivih predavanj. V svojih razpravah slika poležaj v Nemčiji po vojni in v časih tik pred nacistično revolucijo ter na-vaja odkrito napake izvršene v vrstah razredno zavednega de-lavstva na levem, kakor tudi na desnem krilu. Po govoru se bo vršila diskuzija. V bodoče se bo-do potem vršile zopet redne se-je, katere pa se ne bodo bavile obširno z običajnim dnevnim re-

dom; večina časa se bo porabi-la za podučne razprave in deba-te.

Socialistična stranka je uve-dla akcijo, da se pridobi vse tu-kašnje organizacije za skupen nastop v prid postavnega načrta za trideseturno delo na teden za državo Wisconsin, kakor tudi drugih, ki bodo predloženi ali so bili predloženi v Madisonu ali pa v zvezni postavodaji.

Glede trideseturnega delovni-ka je stranka izdala posebne ti-skane resolucije, katere so vsa-tem koristno delo za razpolago, da jih pošlje v državno postavoda-jo. Upati je, da bo milwaukee-ska federacija društev SNPJ stori-la sedaj svojo delavsko dolžnost ter gledala na to, da bodo te resolucije odposlala vsa društva naše naselbine.

Fr. Novak.

Odgovor in pojasnilo

Cleveland, O. — Pred več dne-vi so me prijatelji opozorili na neki dopis v A. D. z dne 2. mar-ca, kasneje pa mi je dotično šte-vilko prinesel prijatelj, ki je de-jal, da mu A. D. pošiljajo že 20 mesecev, četudi jo je že davno odpovedal. To ni nič novega, saj jih je na stotine, ki ne bodo na-ročnine več poravnali. Nekateri teh bi morda plačali, če bi North American banka izplačala njihove vloge dolar za dolar, kar se pa menda ne bo zgodilo.

Ko mi je prijatelj prinesel o-menjeno številko A. D., je dejal, da se mu zdi, da so dotične čve-ke, pribečene v dopisu pod na-slovom "O naših 'delavskih' pri-jateljih", menda zrastle v vrtu A. D. same. Dopis je "junak" pozabil podpisati, oziroma se je podpisal za "Nadgoričan-na", kajti naš junak je ta-ko junaki, da se ne upa s polnim imenom na dan, pa pi-ka in grize iz zasede, kakor kakšno nemarno člene, ki te ob-la-ja in obgrize, pa se spet neopa-teno skriva za plot. To je način vseh takih papirnatih junakov, ki se ne upajo na dan kot možje, da ti bi povedali kot ljudje svo-je pošteno mnenje, kajti njim je poštenje in dostojna kritika španska vas; za resnico in pra-vico jim ni. Ker vedo, da pišejo neresnice in skušajo očrniti po-šteno ljudi, pa streljajo iz zase-de.

Najprej kritizira ta neznani junak Enakopravnost in njenega urednika, češ, da hoče V. Grill prikazati A. Grdino za neprave-ga katoličana in da mu menda hoče škodovati ali preprečiti, da ne pride v slovenski katoliški vrt. Toneta poznam že dolgo let, prav od tiste minute, ko je za-bijal ali dal zabiti vrata cerkve sv. Vida. Toliko vem, da je bil vodja ali general. Upam, da mi nihče tega ne vzame za zlo, kaj-ti tako je bilo v tistih lepih časih zabijanja, a sedaj je drugače, kajti časi, kakor veste, se izpre-

minjajo in z njimi tudi ljudje. Junak "Nadgoričan" piše na-dalje in omenja nekega rojaka-naprednjaka-postopača, njegovega imena pa — če verjamete al-ne — ta junak ne ve. Piše pa, da je dotični na relifu, da nosi pod pazduho knjige "Dva svetova", "Native's Return" in druge, v katerih je natrpano nesramno-sti, da je dotičnega nekoč nekdo neke dejanske napade, ker se ga je preveč nalezelo in da je bil valed tega ves mesec doma ter vlekkel podporo od naših sloven-skih podpornih organizacij. Da rad poseda po slovenskih domo-vih in rad kakšnega zastojni at-sne, da poje in žvižga posebno ono o "vojaki korenjakih" itd. To so čvete, dragi moji, ki jih skuša junak "Nadgoričan" pre-saditi iz svojega v drugi vrt, kjer pa ne bodo ozelenele, kam-šele čvetele.

Vsekakor bi bilo najboljšje, da gredo taki "junaki" lepo k spo-vedi in se izpovedo svojih gre-hov in sem prepričan, da bodo njihovi smrdljivi grehi spoved-nico raznesli. Toda to še ni do-voľ. Ko se bosta "collinwoodska žandarja" izpovedala in odložila breme v spovednici in če bosta dobila odvezo, ki se jo pač lahko dobi, ali bosta potem spet grešila? Zakaj pa ne, saj se bosta grehov spet lahko otresla! Tako se lahko ponavlja naprej in na-prej, ker jim sistem spovedi do-voľuje, da se znova lahko greši in spet odveže.

Omenjeni rojak piše, da je do-tični naprednjak, ki "nosi knji-ge pod pazduho", na relifu od-začetka, kar seveda ni res. "Žan-dar" bi lahko vedel, da je sedaj na relifu 22 milijonov ljudi — ali ni bil med njimi tudi on in lahko še bo? Ali je boljše trpeti pomanjkanje ali zahtevati na-pošten način od tistih, ki so iz-koriščali dolga leta ameriško ljudstvo in ga potem vrgli v ve-likansko revščino? Saj lahko sam ve, da je posedoval lepe ti-sočake, pa so splavali po vodi. Pisati o relifu in o ljudeh, ki ga prejemajo, je pobalinstvo.

Ni res, da sem šel k zdravni-ku radi relifnega dela, pa tudi ni res, da sem bil kje napaden in potem na bolniški listi radi napada. O tem se "junak" lahko sam prepriča pri društvih, kate-rih član sem, obenem pa lahko izve, koliko sem vplačal in koli-ko ven vzel. Pri društvu št. 20 SSPZ sem član že 22 let; tajnik je W. Kandoni, 1058 E. 72nd st. Pri društvu št. 3 SDZ 19 let; tajnik Ludvik Medvešek v SND. Pri društvu št. 147 SNPJ 18 let; tajnik Leo Poljšak, 6319 Carl ave. Vpraša naj, če sem pri teh društvih v korist ali škodo, vpraša pa naj tudi dr. Permeta, ki me je zdravil.

Pravi tudi, da rad posedam po slovenskih domovih in zastojn-karim. Seveda je to le navadno obrekovanje. Kdaj pa me je vi-del? Pijanec nisem in nikdar ni-sem nikjer zastojkaril. Prav tako ni res, da je vsebina knjig, ki sem jih zgoraj omenil, polna neresnic in slabega pisanja. O-menjeni knjigi so čitali tisoči in tisoči naših ljudi, Adamičeve

pa celo milijoni drugorodcev, in velika večina teh se je pohvalno izražala o njih. Tudi ona dva bi-ju morala čitati, da se bi kaj naučila iz njih, toda tega jima menda ne dopušča zagrizeno so-vrštvo. Lahko se "žandarja" obesita, omenjeni knjigi bosta kljub temu želi svoji sloves in priznanje vseh razumnih ljudi.

Končno glede "lepih rok", ki jih omenja prav po otročje. Za-kaj ne vidi "lepih rok" na Wall streetu, ki so upropastile deťelo in vrgle na cesto milijone pošte-nih delavcev? Velikanoč se bliža in zelo dobro bi bilo, da se oba skesano izpovesta ter stopita na plan z "večnim popotalkom" Jankovičem, pa bomo skupaj za-žvižgali "mi smo rojaki pošte-njaki, kako nas spoštujete lju-dje!" Pozdrav in brez zamere, ob priložnosti, če bo treba, se pa spet oglasim.

Anton Jankovič, "večni po-potnik."

Seja in volitve

Milwaukee, Wis. — Naznanjam članom društva št. 16 SNPJ, da se bo vršila prihodnja seja dne 1. aprila, ker na 2. aprila bodo volitve. Udeležite se vsi seje, drugi dan pa pojdite vsi na vo-lišče. Šola je velikega pomena, zato poskrbimo, da bo dobila do-bre nadzornike. Odlisano je od volilcev. Volite za delavske kandidate, ki jih je postavila soc. stranka, ako hočete, da bo-do šole v korist našim otrokom.

F. Perko.

Poročilo o rudarski stavki

Nanticoke, Pa. — Dne 16. mar-ca je sodnik Valeintien v okraju Luzerne obsodil 29 unijskih vo-diteljev v zapor. Od teh je 8 glavnih uradnikov in 21 pa lo-kalnih uradnikov. V zapor so bili poslani zato, ker niso hote-li preklicati sedanje stavke, ki je v teku od 4. februarja.

Pri tem je sodnik istaknil ne-ko novo postavbo in jo je porabil proti novi rudarski uniji. To je nekakšen "mandatory order", ki ni samo proti naši uniji, temveč proti vsaki organizaciji, kajti ta postavba zabranjuje oziroma pre-veduje vsakemu unijskemu vo-ditelju poklicati delavce na stav-ko, pa naj spadajo iz katerikoli unije. Ta novi zakon da sodniku polno moč, da lahko obsodi v za-por vsakogar, ki pokliče delavce na stavko.

Naša dolžnost je, da ovrzemo ta zakon, da ne bomo ostali brez vseh pravic kot so bili sužnji pred sto leti!

Na 16. marca ob 9.30 zvečer je bil razstreljen železniški most blizu mesta Wilkes-Barre. Čez dotični most so prevažali pre-mog iz treh velikih rogov, na- kar je bil obrat v vseh treh u-stavljen za tri dni. Sedaj ti rovi spet obratujejo in sicer s skebi, kateri povzročajo veliko nesreč. Na 21. marca se je pripetila eka-plozija v Blissomov rovu, v ka-terem smo prej delali vsi Slo-venci; sedaj tam skebata dva. Eksplozija je zajela 9 delavcev, ki so bili pozneje odpeljani v Nanticoke State bolnišnico. Trije so zelo hudo obžigani — težko bodo ostali pri življenju.

To je pač lep vzgled za one, ki skebajo. Istega dne je ubilo v thurzdalskem rovu Johna Matika, motornika ruske narodnosti. Tu je zopet nauk za skebe. Niti zvonili mu niso v cerkvi, kajti večina članov dotične cerkve je na stavki.

Stavka se je razširila tudi na rove drugih kompanij, ne samo na Glen Alden Co. Na 18. mar-ca so zastavkali rudarji pri Pit-ton Coal kompaniji, in kakor vse izgleda, se pripravljajo gene-ralna stavka za ves 1. distrikt, možno pa je, da se razširi tudi na 7. in 9. distrikt. O naši bor-bi bom poročal prihodnjice.

Michael Fertin, 447.

"Prešeren" uprizori "Divjega lovca"

Pittsburgh, Pa. — Tukajanje pevsko društvo "Prešeren", od-sek Slovenskega narodnega do-ma, uprizori v nedeljo 31. mar-ca zanimivo gledališko predsta-vo "Divji lovec" na odru SND na Butler in 57th st. Pričetek ob 2. popoldne.

Vabljeni ste vsi, da posetite to prireditev v velikem številu. "Divji lovec" je zanimi-va. Pridite, da s svojo navzočnos-tjo pomagate svojemu podjet-ju, v katerem imajo vsa naša društva svoje interese.

Na svidenje v nedeljo!

Anna Klun.

Elektrika in masaža

Povečana napetost nategnjenih mišic

Masaža je tudi v moderni medicinski na-stopi v velikih časih. Pri tem je čudno, njene teoretične osnove precej slabo poznamo. Dolgo časa so menili, da učinkuje tako do-bro, ker pospešuje krvni obtok, kar bi se da končno doseči z manjšim naporom. Pozneje govorili o koloidalnih sesirkih v tkivu, ki je treba odstraniti z masažo; nato so našli, ima masaža blažilni pomen za razdražene ču-če in bolečine. V dobi elektrike pa ni čudno, če je sedaj živčni zdravnik dr. Feser poskušal tudi masažo razložiti z elektriko.

Elektriko v človeškem telesu so smatrali, koč samo za zanimiv stranski pojav, pri- tako, kakor je zanimiv pojav, ki povzroča la-se pri česanju prasketajo in da neke ri-podeljujejo pri dotiki električne udarce. Ne-s vemo, da je elektrika v organizmu nek-več: ozadje in pogoj vsega življenja, kakor po modernem fizikalnem naziranju vsa sni-živa in mrtva v bistvu samo elektrika.

Naše telo je električno v vseh svojih deli-Če se na kakšnem mestu kakorkoli poškod-u ali doživi kakšno motnjo, nas na tem me-su ne boli samo — bolečina je le stranski poj-—temveč je tu nastala neka izguba v elektri- ni napetosti, nekakšen električni "minimum". Normalno napetost dosežemo z zvišanje- električnega potenciala.

A če sedaj zvemo, da ima nategnjena miš- večjo napetost nego nenategnjena in da na- je torej potrebno le napeti tkivo, da dosežemo večjo napetost, si lahko mislimo ulogo, ki masaži pripisuje dr. Feser. Človek, ki ne nič o teh zvezah med elektriko in masažo, instinktivno nateguje, pritisaka in ščiplje m- sto, ki ga boli. Kdor pa ve o njih, bo ugan- sistematično masažo.

Naj si obstoji ta masaža v drgnjenju, ud- janju ali gnetenju, vedno gre za neki prit- na tkivo, ki se pri tem raztegne kakor gum- Ta raztegnitev obnavlja normalne električ- razmere v organizmu.

In tako je elektrika alfa in omega vsega, t- di kar se tiče tako preproste in stare zade- kakršna je masaža.

Misli bodo fotografirali

Vacuilišče v Cambridgeu je že nekoli- tednov v posesti zanimive priprave, ki omogo- fotografiranje in zvočno posnemanje tresl-jev, ki nastajajo v delujočih možganih.

Medicinska znanost že dolgo prakticira pripravami, ki dajejo vpogled v delovanje v- vidnih notranjih organov. Sem spadajo pr- vsem roentgenske aparature, ki nam napra- je te organe direktno vidne, nadalje steto-ke in električni kardiograf. Baš zadnja pripra- je dala že pred nekaj časa pobudo za gradn- pripomočkov, ki bi nam omogočali beležiti opazovati delujoče človeške možgane prav t-ko, kakor se to dogaja s srcem s pomočjo ka- diografa. Novi izum, ki sta ga napravila a- gleška profesorja dr. Adrian s Trinity Coll- gea in Brian Matthews s King's College, predstavlja menda doslej napolnolno n- štev tega vprašanja. Medicinu in fiziolo- bo v ogromno pomoč in ni izključeno, da b- pomagal razpršiti tudi skrivnost kako nast- jajo in delujejo človeške misli.

V tem pogledu pa seveda še ne smemo pr- tiravati pomena novega aparata. Sam pr- Matthews, njegov prvi izumitelj, se je zava- val proti pretiranemu pričakanju in pra- da za trenutek sploh ne gre morda za kakš- fotografiranje človeške misli.

Bistven del aparata je oscilograf, ki vpli- jo nanj katodni žarki in ki beleži na filma- trak vizuelne in zvočne razmahe "možgans- valov".

Pri svojih poskusih sta se oba učenj- omejila doslej na beleženje delovanja tiste- možganskega dela, ki beleži in upravlja nj- ne očesnih vek. Poskusno osebo, ki ima p- rte oči in mora biti v stanju čim večjega m- ganskega počitka, zvečeta z elektrodami n- aparatura.

Kazalec na aparatu beleži neskončno š- električne valove, ki si sledijo po 10 na sekun- do. Na poziv eksperimentatorjev koncentri- pacient svoje misli na živo luč, številco imp- zov naglo naraste in doseže do 2000 enot na s- kundo. To delovanje se da registrirati grafi- no s pomočjo fotografije, a tudi zvočno z ob- čevalnimi pripravami in zvočniki.

Zanimivo je dognanje, da ostaja med nek- miselnim delovanjem pretežni del možgansk- stanic v mirujočem stanju, tako je zelo lah- ugotoviti partijo, ki deluje, in njene naloge.

Iskreča se ženska

V bližini Ravenne v Italiji živi 27letna Te- rozija Ponci, ki predstavlja za znanost n- manj zanimiv problem, nego je svetlikajo- se žena iz istrskega Pirana. Poncijska boln- se štiri leta za spondilitisom, ki se ji je v m- njem času še poslabšal. V decembru je opaz- la pri slabejšem, da se ji prsti svetijo in svija- iz njihovih koncev prasketajo iskre. Ke- je to ponovilo še nekoliko večerov, so pokli- zdravnika. Ta je pozval še enega tovarša, ki- sta ugotovila, da ne gre za noben trik ali p- moto. V zadnjih mesecih se je stvar ponov- še večkrat, nekoč deset večerov zaporedno- vedno po slabejšem. Pojav isker je združen s- pčnim vonjem, ki nastaja po električnih spo- žitvah. Medicinski krogi se živo zanimajo- mu ne vedo razlage.

Od leve na desno: William Dunn, R. Williams in Eugene A. Canalizo, ki so naredili velik dobiček pri špekulacijah z oljem.

lis sam veliki sovražnik — proti kateremu je malomeščanski naskok v prvi vrsti naperjen — visoki finančni svet.

Resnično, svet še ni videl pretesnejših igr z življenjskimi interesi milijonov ljudi. Podoba pa je, da bo moralo človeštvo do dna izpiti tudi ta kelih trpljenja, predno se bo njegova pot zopet obrnila kvišku — za solncem in srečo.

Naj bodo te preproste besede napisane v razmišljanje tudi naši ženi. Tudi pri nas se ponuja

Res je: izgledi so še temni, a tudi v takem času mora zavedna žena videti, kje je njeno mesto. "Kaj za to, če prihaja po-

mlad v viharju in povodnji! Iz te črne naplavine bo vzkliła bujna rast! Trdna mora biti naša vera, da napoči zarja tistega dne, ko naša kultura ne bo več krizantema siromakova, temveč bogastvo bogatega.”

(Ivan Cankar.)

Vesti iz Jugoslavije

LEŠE — KRAJ BEDE IN OBUPA

Nov dokaz “smotrenosti” kapitalističnega gospodarstva

Staro rudarsko naselje Leše pri Prevalah je zadela silovita

Danes je tudi ta poslednji up pokopan. Lastniki rudnika so ustavili vsako delo, odpustili vse rudarje in zaprli rudnik. Ino-

zemski lastniki nočejo dati nobenih sredstev več za nove investicije, ker nimajo dovoljne garancije, da se jim bo to 'izplačalo'.

Kaj bo z rudarji, kaj z njihovimi družinami, kapitalist ne vpraša. Zadnje leto so iskanje premoga financirali pravzaprav prevaljski trgovci, največ pa Konsumno društvo za Mežiško dolino, ki je dajalo rudarjem življenjske potrebščine v zamenjavo za papirnate bone, katerih rudnik danes ne more novčeviti. Ko so sedaj privatniki bili prisiljeni ustaviti kredit bogatim inozemskim grofom, so grofi ustavili iskanje premoga.

Denarja rudarji že dolgo niso prejeli skoraj nobenega izplačnega. Konec februarja n. pr. je podjetje po treh mesecih prvič zopet dalo rudarjem nekaj "na roko", in sicer jamskim delavcem po Din 50, vsem ostalim po Din 20. In vendar bi bili sestra-

Če bi se bilo iskanje premoga vršilo bolj amotreno, bi mogoče bil uspeh dosežen. Tisti čarodejji s še bolj čarodejno šibico, ki so hodili križem krazeem po rudniškem svetu, napovedujejo vedno znova skorajšnje odkritje premogovnih plasti, so se dodobra blazimirali. Ako bi iskali spretni geologi, bi se jim najdba že naj-

Prvi davni posrečila, tako pa je podjetje riskiralo ogromno denarja za potne stroške in dijete čarodejev, in to brez vsakega haska.

Iz polpodrtih rudarskih koč na Lesah pa gledata obup in groza. Glad gospodari med štirimi stenami in mraz. Jokajoč prosijo gladni in napol nagi otroci matere in očete za kosček kruha, ki ga zaman iščeš v bajtah, polnih revščine. Delavoljni rudarji so postali komu beračev, ki trkajo na vrata v celji okolici, da si izprosi-jo miloščine.

Laški rudarji so nujno potrebni pomoči. Merodajni činitelji se morajo zavedati strašne katastrofe, ki je zadela to rudarsko naselje. Če kaj, je tu potrebno nemudoma odpreti vire brezdnostnega fonda, da se prepreči pogin par stotin ljudi, žrtev anarhističnega kapitalističnega gospodarstva. Pomagajmo laškim rudarjem in njihovim družinam! — Po Del. Pol.

Maksim Gorki:

MATI

SOCIALEN ROMAN

Čaj so pili počasi, da bi zadušili nepotrpežljivost. In Pavel je kakor zmerom počasi in skrbno mešal sladkor v kozarcu, previdno je posipal sol na kosček kruha, — na krajček, ki ga je imel od sile rad. Malorus je premikal noge pod mizo semintja — ni jih mogel udobno razpoložiti — in opazuje, kako je begal solnčni žarek po stropu in steni, je dejal:

— Ko sem bil deček desetih let, sem hotel vjeti solnce v kozarec. Vzel sem kozarec, se plazil in — hlop! po steni! Roko sem si razrezal in pa natepli so me še povrh. Ko so me pretepili, sem šel na dvorišče; ugledal sem solnce v luži, pa sem ga hotel potepati z nogami... Vsega oškropljenega z blatom — so me spet nabili... Kaj sem hotel? Zaklical sem solncu: "Nič me ne boli, reči zlojde, prav nič!" In jezik sem mu kazal... To me je utolažilo.

— Zakaj se ti je zdelo rdeče? — je vprašal Pavel smeje.

— Nam nasproti je stanoval rdečeličen kovč-rdečbradec. Vesel in dober človek. Temu je bilo solnce, po mojih mislih, podobno...

Mati ni strpela, pa je dejala:

— Pogovorita se o tem, kako pojdet!

— Je že vse domnjeno! — je odgovoril Pavel.

— Kaj bi se razgovarjali o dogovorjenih rečeh? — je mehko pripomnil Malorus. — V slučaju, da nas vse zapro, mamica, vam pride Nikolaj Ivanovič sporočit. On vam bo v vsem pomagal...

— Dobro! — je dejala mati in vzdihnila.

— Na cesto bi stopila! — je predlagal Pavel.

— Kaj bi se razgovarjali o dogovorjenih rečeh? — je mehko pripomnil Malorus. — V slučaju, da nas vse zapro, mamica, vam pride Nikolaj Ivanovič sporočit. On vam bo v vsem pomagal...

— Dobro! — je dejala mati in vzdihnila.

— Na cesto bi stopila! — je predlagal Pavel.

— Ne, ostani raje še doma! — je rekel Andrej.

— Čemu bi po nepotrebnem dražili polji oči? Tebe dobro poznajo!

Ves razjarjen, z rdečimi lisami na licih, je prišel Fjodja Mazin. S svojimi nemirni in mladostjo je prepolnil dolgočasne pričakovanja.

— Zdelo se je! — je dejal. — Narod se je začel gibati!...

— Na cesto stopa, obrzi so nabrušeni kakor sekire... Na tovarniških vratah so stali Vjesovščikov z Gusevim in Samojlovim in govorili ljudem... Množico ljudstva so vračali domov!... Pojdimo, čas je! Deset je že ura!...

— Jaz grem! — je odločno dejal Pavel.

— Videli boste, — je obetal Fjodja — po kosilu bo mirovala vsa tovarna.

In odhitel je.

— Ta gori kakor voščena sveča na vetru! — je vzklila mati potihlo, stopila v kuhinjo in se oblačila.

— Kam pa, mamica?

— Z vami! — je odvrnila.

Andrej je pogledal Pavla in si vihal brke. Pavel si je popravljal lase na glavi in odšel za njo.

— Mati, jaz ti ne rečem nič... tudi ti mi ne reci!... Kaj, mamica?

— Dobro, dobro... Kristus z vami! — je zamrmrala ona.

XXVIII.

Ko je stopila na ulico in zašla v zraku prazniško žuborenje človeških glasov, nemirno in pričakujoče, ko je ugledala na oknih in

vratih skupine ljudi, spremljajoče njenega sina in Andreja z zvedavimi pogledi, ji je zaplesala pred očmi meglena lisa, prelivajoča se iz zelenega na motno sivo.

Pozdravljali so ju, in v teh pozdravih je bilo nekaj čudnega. V njenih ušesih so se lo-vile odtrgane, neglaane opazke.

— Vojvode...

— Nič nam ni znanega o kakovih vojvodih...

— Saj ne mislim nič slabega!...

Drugje je razdraženo klical nekdo na dvorišču:

— Polove jih... pa' jih bo konec!...

— Enkrat jih je že držala policija!

Hripavo kričel ženski glas je preplašeno šinil z okna na ulico.

— Izpametuj se? Ali si sam, kaj? Samcu je vseeno...

Ko so dospeli do hiše breznožega Zosimova, kateri je kot pohabljenec dobival od tovarne mesečno podporo, je pomolil glavo skozi okno in zaklical:

— Paška! Čakaj, podlec, zavijejo ti vrat za tvoje grehe!

Mati je zatrepetala in obstala. Ta krik je zbudil v njej ostro zlobo. Ozrla se je na napihnjeno, tolsto obraz pohabljenca, ki je skril glavo. Pospešila je korake, dohitela Pavla in stopala tik za njim.

Pavel in Andrej sta šla, kakor da ne bi ničesar opazila, in ne slišala klicov, ki so ju spremljali. Mirno sta korakala in se glasno razgovarjala o vsakdanjih rečeh. Kar ju ustavi Mironov, postaren in skromen človek, ki ga je vse spoštovalo zaradi treznega, spodobnega življenja.

— Ali tudi vi ne delate, Danilo Ivanovič? — ga vpraša Pavel.

— Moja žena je na porodu... in pa tak dan je... nemiren! — je pojasnil Mironov in ostro gledal tovariša; polglasno je vprašal:

— Otroci, pravijo, da napravite ravnateljstvo škandal, da mu pobijete šipe?

— Kaj smo pijani? — je vzklil Pavel.

— Po ulici pojdemo z zastavo prepevajoč svoje pesmi! — je dejal Malorus. — Poslušajte naše pesmi — v njih je izražena naša vera!

— Vašo vero poznam! — je zamisljeno dejal Mironov. — Vaše spise sem čital... Hej, Nilovna! — je vzklil in se nasmejal materi s svojimi pametnimi očmi. — Ali tudi ti demonstriraš?

— Treba je pred smrtjo seči resnici pod pazduho!

— Kaj? — je dejal Mironov. — Torej je res, kar pripovedujete, da si nosila prepovedane spise v tovarno!

— Kdo pravi to? — je vprašal Pavel.

— Ljudje! Na zdravje... lepo se obnašajte!...

Mati se je tiho nasmejala; po godu ji je bilo, da so tako govorili o njej. Pavel ji je smeje dejal:

— V ječo te vtaknejo, mama!

— Kaj za to! — je odgovorila.

Solnce se je pomikalo vse višje in vlivalo svojo gorkoto v sveži hlad pomladnega dne. Oblaki so plaval počasnije, njih sence so postajale tanjše in proznejše... Mehko so polzele preko ulic in streh, zagrinjale ljudi in čiste predmetje: prah in blato so otirale s sten in streh, dolgočasje je odpravljalo. Vse je postajalo veselejše, glasovi hrupnejši — oddaljeno bobnenje strojev in zdihovalje tovarne je tonilo v njih...

(Dalje prihodnja.)

Louis Zajec (Milwaukee):

Moji doživljaji v svetovni vojni

(Nadaljevanje.)

Kakih tristo korakov od italijanske boje črte smo se zarili v jarke, ob katerih smo naložili vreče peska. Dobili smo navodila, kako je treba ravnati. Ker sem bil zelo utrujen, sem zlezal v neko luknjo in tam sem kmalu zaspal. Ko sem se zbudil, mi je udaril v nosnice neznošen smrad in v bližini se je pasel roj muh. Pozneje sem ugotovil, da so se muhe gostile ob ostančkih vojaka, ki je bil ubit prejšnji dan.

III

Ob devetih zjutraj istega dne so nas Italijani spet pričeli bombardirati s šrapneli in granatami. Na levi strani so pa zaregljale strojnice, kadar je kdo od naših vojakov pokazal glavo iz farka. Zvečer smo napolnili vreče z zemljo, da se tako zavarujemo proti ognju iz strojnice. Ob 11. smo dobili nekaj hrane in cigaret in potem do drugega večera ničesar. To se je ponavljalo skozi vse tri tedne, ko sem bil na bojni črti v Dobrodo, ki mi ostane v spominu do konca mojega življenja.

Neko noč, ki je bila zelo temna, sem šel s steklenicami po vodo v bližnjo dolino. Tam so bili z vodo napolnjeni sodi, katero so dovažali s konji in tovarnimi avti. V temi sem se spodtaknil

ob neki predmet in padel. Ob svitu raket sem šele opazil, da sem začel med trupla ubitih vojakov. Ta dolinica je namreč služila za pokopališče ubitih vojakov. Tja so nosili trupla in jih zagrebli v jarku; ko so pričele padati granate, so zemljo ponovno razrile in razmetale trupla. Jaz sem jo takoj, ko sem opazil, da sem začel med mrlje, popihl nazaj brez vode in povedal tovarišem, kaj se mi je pripetilo. Tako smo bili žejni ves drugi dan, kajti podnevi si ni nihče upal iti po vodo in smo rajši trpeli, kakor da bi se izpostavili nevarnosti.

Po treh tednih na bojni črti smo bili pozvani nazaj v Oveče Drago, kjer so nas naselili v hišah, katere so civilisti zapustili. Nekatere hiše so bile popolnoma razdejane od bomb, katere so metala letala. Vseeno sem se počutil srečnega, ker sem lahko spal na suhem in pod streho. Dva dni pozneje so nas preleteli in ugotovili, da nas je samo 55 mož izmed 150 od našega oddelka ostalo živih.

Naslednji dan nas je poveljnik obvestil, da rabi tri moše pri strojničah. Kdor se hoče naučiti streljanja s strojnimi puškami, naj se prijavl. Jaz in dva druga smo se hitro prijavili, naskar smo dobili potrebne listine, da se nas premesti k stotnji v

bili montirani težki topovi in na razpolago so bili tudi hidroplani. Ti so patrolirali morje ladij v meglenem vremenu. Ako je kateri opazil, da se bliža ladja, je hitro priletel nazaj in nas obvestil, da se je treba pripraviti na napad.

Neko noč smo bili alarmirani in takoj je prišel ukaz, naj zasledimo določeno pozicijo z našimi strojnimi. Vsi smo bili na svojem mestu v sedmih minutah. Naši topovi so pričeli grmeti, hidroplani pa metali bombe na italijanski parnik, ki je tudi odgovoril z ognjem in jel sipati granate. Nekatere se priletele na suho, večina pa jih je padla v morje. Mi smo imeli nalogo, da pričemo streljati s strojnimi, ako bi ladja pričela izkrcavati vojake. Naš oddelk je imel deset strojnico in bi bil lahko postrelil tisoče italijanskih vojakov, ako bi se skušali izkrcati.

Obrambne priprave so bile izvrstne in tako je bilo izkrcanje italijanskih čet z bojnih ladij izključeno. Vsak poskus, kadar so Italijani hoteli spraviti svoje čete na suho, je bil odbit.

IV.

Po petih tednih bivanja v Proseku sem zbolel in zdravnik me je poslal v bolnišnico, ki je bila v vojaški baraki. Napadla me je influenza in upal sem, da bom ostal tam dalj časa in da bodo vsi, ki so se vadili streljanja na strojnice, poslani na fronto. Moja dva tovariša sta me prišla obiskat in povedala sta mi, da so že dobili ukaz, da se morajo vsi zgledati pri svojem polku na fronti. Rekla sta, da sem srečen, ker bom ostal v bolnišnici in to sem tudi sam mislil, ker sem se slabo počutil. Upanje me je prevaralo, kajti dan pred odhodom na fronto me je zdravnik pregledal in dejal, da me bo izpuštil iz bolnišnice in da se bom lahko pridružil tovarišem, ki odidejo na fronto. Popoldne so mi že prinesli obleko in moral sem zapustiti bolnišnico, čeprav sem bil še vedno bolan.

Odšel sem v vojaško pisarno in izročil zdravnikovo izjavo častniku. On me je vprašal, če sem okrevl od bolezni in odgovoril sem mu, da se še vedno slabo počutim. Častnik se je smejal mojemu odgovoru in pripomnil, da me bodo že granate dobro pretresle in ozdravile, ko bom prišel na fronto.

Z listkom, ki mi ga je dal častnik, sem se napotil v vojaško skladišče, kjer sem imel dobiti nove čevlje in drugo opremo. Tam me je neki narednik narahlil; hotel je izvedeti, kje sem bil dopolne, ko so drugi dobili novo opremo v skladišču. Povedal sem mu, da sem malo prej prišel iz bolnišnice in potem je bil prijazenjši.

Ko sem prišel v pisarno in sta me tam zagledala moja tovariša, sta bila oba presenečena. Čudila sta se, ker so me izpuštili iz bolnišnice in jaz sem jima stvar pojasnil. Naslednje jutro je vsak dobil skodelico kave, nekaj konzerv in komisa ter potrebne listine, obenem pa so nam povedali, kje se nahaja 17. pehotni polk, pri katerem poveljništvu se moramo javiti. Polk se je nahajal ob St. Mihaelu, kamor smo se napotili.

Drugi dan smo dospeli do Oveče Drage, kjer je imel naš polk svoje kuhinje. Od tu so hrano vojakom na fronti nosili konji in to samo ponoči. Tudi mi smo dobili nekaj hrane. Potem smo nadaljevali našo pot proti fronti in Italijani so nas vso pot pozdravljali s šrapneli. Videli smo, ko je šrapnel zadel konja in posodo s hrano, ki jo je nosil. Konj se je zvrnil in hrana, ki jo je nosil, je bila uničena. Ubogi vojak, kateri je bila hrana namenjena in na katero so željno čakali v zakopih, niso dobili ničesar. Italijanske čete so vedno sipale krogle na ceste, na katere so se pokazali konji, ki so nosili živila in druge stvari vojakom na fronti.

Ob 11. ponoči smo dospeli na cilj in oglašili smo se pri poveljništvu polka, kateremu smo izročili listine. To je odredilo, da vsak izmed nas odide k posebnemu oddelku in tako smo se razkropili. Jaz sem bil dodeljen k drugemu oddelku, katerega je bilo treba iskati. Vojake v jarkih sem vpraševal, kje se nahaja ta oddelk strojnih pušk, a dobival sem nejasne odgovore. Končno sem ga našel ob 1. zjutraj. Javi sem se poveljniku oddelka, ki je dejal, da sem dobro

došel, ker sta bila malo prej dva moža ranjena. Poklical je desetnika, ki mi je poveril nalogo, da pazim na Italijane, da ne pridejo v naše jarke in zabičlji mi je, naj bom previden, kajti razdalja med našimi in italijanskimi četami je bila le okrog trideset korakov. Na straži sem stal komaj pol ure in že je priletela ročna granata tik mene v strelski jarek, ki pa ni eksplodirala.

Naslednji dan sta prišla dva sanitetca v strelski jarek. Eden nam je prinesel bombaža, ki je dihal po medicini in velem, naj z njim zamašimo nosove, drugi pa je imel v posodi zdrobljeno apno, s katerim je poškrpil trupla ubitih vojakov, ki so ležala pod vrečami peska. Izpod teh vreč so molele roke in noge mrljev in smrad je bil tak, da ga človek ne more opisati. Z bombažem smo si zamašili nosove, da smo lahko prenašali grozen smrad, ki se je širil od razkrajajočih se trupel.

Jarki pri St. Mihaelu so bili tako ozki, da ni bilo mogoče odnašati trupel. Ostali so kar v jarkih ali pa na zemlji med našimi in italijanskimi četami. Ko se je zdanilo, sem opazil vsepolno trupel in na bližnjem drevesu človeška čreva. Nekako v sredini je bila avstrijska strojnica, ki so jo morali naši vojaki pustiti pri zadnjem napadu na Italijane, ki je bil odbit in tako je strojnica ostala med kupi ubitih vojakov. Naš poveljnik je obljubil tistem, ki prinese strojnico nazaj v jarek, zlato kolajno in sto kron nagrade. Neki vojak se je res polakomnil nagrade. Po vseh štirih se je neke noči plazil do strojnice in ko je prišel do nje, je zadržala italijanska strojnica in kroglo ga u-bile. Riskiral je življenje za zlato kolajno in sto kron in našel ob strojnici svoj grob.

Po štirih tednih bivanja v strelskih jarkih je bil naš oddelk pozvan v rezervo. Umaknili smo se v ozadje, kjer nas granate niso več dosegale. Imena kraja, kamor smo se umaknili, se ne spominjam, bile pa so tam barake, v katerih smo prebili osm dni in se nekoliko odpočili. Očistili smo se tudi uši, katerih smo se našli v jarkih. Te uši so bile nekaj posebnega, ker so se razločevale med seboj. Avstrijske so bile sive, italijanske so imele rdeče črte na hrbtu, ruske pa črne. Te živalice so nas tako grizle, da človek ni vedel, kaj bi počel, končno pa smo se privadili in nismo niti čutili, ko so nas pikale.

V.

Po osmih dneh bivanja v barakah je prišlo povelje, naj se pripravimo za odhod. Ukazali so nam, naj povežemo naše stvari, toda povedali niso, kam nas bodo poslali. Natrpali so nas v železniške voze in šele potem so nam železničarji pojasnili, da se peljemo proti Ljubljani. Te novice smo bili zelo veseli, kajti vsi smo želeli videti Ljubljano po tako dolgem času.

Proti večeru smo dospeli v Ljubljano, kjer smo izstopili iz vlaka. Tukaj so nam postregli z juho in komisom, nato pa je prišel ukaz, da je treba spet zasedi voze in odriniti in tako je naše bivanje v Ljubljani trajalo le okrog dvajset minut.

Tri dni smo se vozili z vlakom in dospeli v Trident v Tirolih, kjer smo izstopili. Od tu smo hodili pol drugo uro in se ustavili v neki mali vasi, kjer so nas nastanili v starih hišah, katere so nam morali prepustiti civilisti proti majhni odškodnini. V sobe smo nanosili slame, na kateri smo spali kot gospodje, čeprav so nas uši nadlegovale. V okolici so bili vinogradi in kmetje so imeli dosti vina, katerega smo kupovali od njih po zelo nizki ceni.

V tej vasi smo ostali dva tedna in v tem času smo se učili, kako je treba napadati sovražnika s strojnimi, kadar se skriva v hribih. Dobili smo pasove z železnimi kavlji, katere smo rabili pri plezanju čez skalovje.

(Dalje prihodnja.)

SLOVENSKA NARODNA PODPORA NA JEDNOTA

izdala svoje publikacije in še posebno list Prosveta za koristi, ter potrebno agitacijo svojih družin in članstva in za propagando svojih idej. Nikakor pa ne za propagando drugih podpornih organizacij. Vsa organizacija ima obliko svoje glasilo. Torej agitatorni dopisi in naznanila drugih podpornih organizacij in njih družin naj se ne pošiljajo listu Prosveta.

Izbere naj

Neki kmet se sreča s svojim smrtnim sovražnikom pri blagajni na železniški postaji. Srdito se obrne k blagajniku: "Če se ta pelje, se jaz ne bom. Zdaj pa izbiraj!"

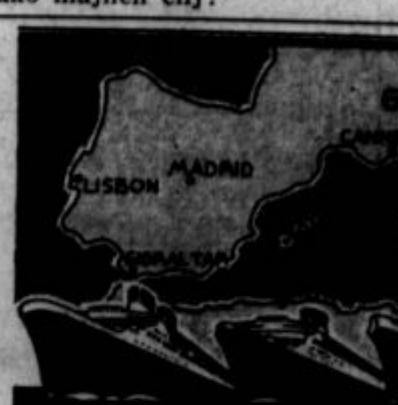
Zato!

"Ura, ki ste mi jo prodali, ni počenega groša vredna; že pred štirimi meseci se mi je ustavila — čeprav ste mi rekli, da jo bom nosil vse življenje."

Brezobzirnost

"Če me odbijete, gospodična, si poženem kroglo skozi možgane!"

"Ali mislite, da boste zadeli tako majhen cilj?"

Najhitrejša direktna vožnja v JUGOSLAVIJO

na največjih in najmodernejših parnikih, ki redno plujejo v vso domovino

Plujejo iz New Yorka v Jugoslavijo

ROMA 20. apr. — SATURNIA 17. maja — CONTE GRANDE 1. jun.

Postulite se te hitre vožnje in udobnosti ter ekonomije, da greste DIREKTNO v vso premenljivo vialovo. MILO PODNEBNE SOLNČNE JUŽNE VOŽNJE pomagajo na udobnostih in pri zabavi moderne udobnosti, prijateljske postrežbe in vrhunske kuhinje.

Preko Genova — v 15 urah v Jugoslavijo

REX (svetovno najhitrejši parnik) 30. marca, 27. apr., 25. maj

CONTE DI SAVOIA 13. aprila, 11. maja, 8. junija

Oglasite se pri kateremkoli našem agentu ali na:

333 N. Michigan Ave., Chicago, Ill.

Italian Line

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklepu 10. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta št. 10. eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. Prosveta stane za vse enako, za članke ali nečlane \$6.00 za eno leto nino. Ker pa člani še plačajo pri asecmentu \$1.20 za teden, se jim šteje k naročnini. Torej sedaj ni varoka, reči, da je list predrag za S. N. P. J. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini ki bi rad čital list vsak dan. Cena listu Prosveta je:

Za Zdrn. države in Kanado \$6.00	Za Ciero in Chicago je...
1 tednik in..... 4.80	1 tednik in.....
2 tednika in..... 3.60	2 tednika in.....
3 tednika in..... 2.40	3 tednika in.....
4 tednika in..... 1.20	4 tednika in.....
5 tednikov in..... nič	5 tednikov in.....
Za Evropo je..... \$9.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali

Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati do vsote listu Prosveta. Ako tega ne store, tedaj mora upravništvo s datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo polijam naročnino za list Prosveto vsoto \$.....

1) Ime.....Čl. društva \$.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledečih članov družine:

2).....Čl. društva \$.....

3).....Čl. društva \$.....

4).....Čl. društva \$.....

5).....Čl. društva \$.....

Mesto.....Država.....

Nov naročnik.....Star naročnik.....